

**Львівський національний медичний університет
імені Данила Галицького
Факультет післядипломної освіти
Кафедра педіатрії і неонатології**

ЗАТВЕРДЖУЮ
голова вченої ради ФПДО
декан доц. Січкоріз О.Є.

15 лютого 2018 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
ЦИКЛУ «ПЕДІАТРІЯ»
для інтернів зі спеціальності
«Загальна практика – сімейна медицина» (1-й р.н.)**

Кількість навчальних годин: лекції – 20 годин,
практичні заняття – 36 годин,
семінари – 28 години;
самостійна робота – 28 год,
разом – 112 годин.
Кредити ECTS – 3,7.

Робоча навчальна програма затверджена
на методичному засіданні кафедри

24 січня 2018 р.

Протокол №1

Зав. кафедрою педіатрії і
неонатології

проф. Коржинський Ю.С. _____

Робоча навчальна програма затверджена
на методичній комісії ФПДО

14 лютого 2018 р.

Протокол №1

Голова методичної комісії

доц. Січкоріз О.Є. _____

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Робоча навчальна програма складена на основі програми спеціалізації (інтернатури) випускників вищих медичних закладів освіти III-IV рівнів акредитації зі спеціальності "Педіатрія" (Київ, 2011).

Основною метою циклу інтернатури з педіатрії для інтернів «ЗП-СМ» є підвищення рівня професійної готовності лікарів-інтернів з основних питань педіатрії і неонатології, необхідних для самостійної роботи з надання кваліфікованої допомоги здоровим і хворим дітям.

А, саме, удосконалення теоретичних знань і практичних навичок з основних розділів педіатрії, вивчення клініки та діагностики дитячих захворювань, методів консервативного лікування та інтенсивної терапії, диспансеризації і профілактики.

Для виконання програми в процесі навчання передбачено такі види занять: лекції, практичні заняття, різні види семінарів, самостійна поза аудиторна робота. Розподіл годин наступний: обсяг лекційних занять у межах 5% від загальної кількості годин на циклі, семінарських занять разом з контролем знань до 15-20%, не менше 65% – практичні заняття, решта – самостійна робота.

Контроль знань складається з проміжного та заключного тестового контролю.

Навчальний план підготовки лікарів-інтернів за спеціальністю «Загальна практика –сімейна медицина» 1-ого року навчання на кафедрі педіатрії і неонатології

№ з/п	Тематика	Кількість годин			
		лекції	практ	сем	всього
1.	<i>Навчання на кафедрі</i>	20	36	26	82
2.	<i>Самостійна робота</i> поза аудиторна робота	-	28	-	28
	Проміжний тестовий контроль	-	-	1	1
	Заключний тестовий контроль	-	-	1	1
	Всього	20	64	28	112

РОБОЧА ПРОГРАМА
для інтернів 1-ого року навчання зі спеціальності
«ЗАГАЛЬНА ПРАКТИКА – СІМЕЙНА МЕДИЦИНА»
ЛЕКЦІЇ

№ п/п	Код	Код теми	Тема	К-ть год	Викладач
	01		ОРГАНІЗАЦІЯ ПЕДІАТРИЧНОЇ ДОПОМОГИ В УКРАЇНІ		
1.		01.14.	Інноваційні технології в наданні медичної допомоги підліткам. Створення центрів (клінік), дружніх до молоді (КДМ). Політика КДМ. Цілі, задачі, принципи роботи, цільові групи КДМ.	2	доц. Марченко Т.З.
	02		ФІЗІОЛОГІЯ ТА ПАТОЛОГІЯ ПЕРІОДУ НОВОНАРОДЖЕНОСТІ		
2.		02.34	Режим щеплення здорових новонароджених	2	доц. Савчак Н.С.
3.		02.28.	Внутрішньоутробні інфекції (токсоплазмоз, цитомегаловірусна інфекція, лістеріоз, хламідійна інфекція, герпес, сифіліс, фетальні гепатити)	2	доц. Омеляненко О.В.
	03		ФІЗІОЛОГІЯ ДИТИНИ ТА РУБІЖНІ СТАНИ		
4.		03.08.	Порушення фосфорно-кальцієвого обміну Рахітта рахітоподібні захворювання у дітей, гіпервітаміноз Д	2	доц. Омеляненко О.В.
5.		03.10.	Залізодефіцитні стани у дітей	2	доц. Марченко Т.З.
	04		ХАРЧУВАННЯ ЗДОРОВИХ І ХВОРИХ ДІТЕЙ		
6.		04.01.	Сучасна концепція збалансованого харчування Принципи грудного вигодовування немовлят, сформульовані ВООЗ, і шляхи їх впровадження	2	доц. Савчак Н.С.
	06		ХВОРОБИ ОРГАНІВ ДИХАННЯ		
7.		06.08.	Пневмонія, сучасна етіологічна структура, патогенез, клініка, лікування. Негоспітальна пневмонія. Госпітальна (нозокоміальна) пневмонія	2	проф. Коржинський Ю.С
	08		ХВОРОБИ СИСТЕМИ КРОВООБІГУ		
8.		08.03. 08.04.	Вроджені вади серця і магістральних судин. Кардіоміопатії у дітей		проф. Коржинський Ю.С.
9.		08.08. 08.09.	Гостра ревматична лихоманка. Набуті вади серця. Хронічна ревматична хвороба серця	2	доц. Коцай Б.Р.
	09		СИСТЕМНІ ХВОРОБИ СПОЛУЧНОЇ ТКАНИНИ. ЗАПАЛЬНІ ПОЛІАРТРОПАТІЇ		
10.		09.01.	Ювенільний ревматоїдний артрит. Реабілітація хворих на ювенільний ревматоїдний артрит. Санаторно-курортне лікування	2	доц. Коцай Б.Р.
			ВСЬОГО	20 год	

РОБОЧА ПРОГРАМА
для інтернів 1-ого року навчання зі спеціальності
«ЗАГАЛЬНА ПРАКТИКА – СІМЕЙНА МЕДИЦИНА»
СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ

№ п/п	Код теми	Тема	К-ть год	Викладач
1.	01.10.	Організація медичного нагляду за здоровою дитиною віком до 3 років. Організація роботи кабінету здорової дитини поліклініки	2	ас.Лісний А.С.
2.	01.11.	Диспансерний метод у роботі педіатра. Плани диспансерного нагляду у дітей в залежності від патології. Аналіз ефективності диспансеризації	2	ас.Лісний А.С.
3.	01.25.	Особливості амбулаторного обслуговування дітей з обмеженими фізичними властивостями. Методи їх реабілітації. Поняття про хоспісну допомогу дітям	2	ас.Лісний А.С.
4.	02.18.	Неонатальні жовтяниці	2	ас. Троцький Г.М.
5.	02.19.	Гемолітична хвороба новонароджених	2	ас.Яцкевич І.І.
6.	02.26.	Патологія органів сечової та статеві системи у новонароджених	2	доц. Омеляненко О.В.
7.	02.30.	Некротизуючий ентероколіт у новонароджених	2	ас. Троцький Г.М.
8.	02.31.	Основи фармакотерапії та фармакодинаміки в неонатології	2	доц. Савчак Н.Є.
9.	06.10.	Ускладнення пневмоній у дітей (плеврити, абсцеси, піопневмоторакс)	2	проф. Няньковська О.С.
10.	07.01.	Астма. Патогенез, діагностика, вікові особливості перебігу. Сучасна концепція лікування. Астматичний стан, невідкладна допомога	2	проф. Няньковська О.С.
11.	08.09.	Набуті вади серця. Хронічна ревматична хвороба серця	2	доц. Коцай Б.Р.
12.	08.13.	Артеріальна гіпертензія. Хвороби, що характеризуються підвищеним кров'яним тиском у дітей	2	доц.Сакалош Л.П.
13.	09.02.	Суглобовий синдром у дітей	1	доц. Коцай Б.Р.
14.	09.08.	Диференційна діагностика субфебрильних станів	1	доц. Коцай Б.Р.
15.		Проміжний тестовий контроль	1	доц. Коцай Б.Р.
16.		Заключний тестовий контроль	1	доц. Коцай Б.Р.
		ВСЬОГО	28год	

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
для інтернів 1-ого року навчання зі спеціальності
«ЗАГАЛЬНА ПРАКТИКА – СІМЕЙНА МЕДИЦИНА»

№ п/п	Код курсу	Код теми	Тема практичних	К-ть годин
	01		ОРГАНІЗАЦІЯ ПЕДІАТРИЧНОЇ ДОПОМОГИ В УКРАЇНІ	
1.		01.18.	Діагностика та тактика першої лікарської допомоги на догоспітальному етапі при станах, що потребують невідкладної допомоги: синдром гострої дихальної недостатності; синдром серцевої недостатності; синдром судинної недостатності; синдром дегідратації, синдром інфекційно-токсичного шоку, синдром гострої надниркової недостатності, гострий алергічний синдром, коматозні стани, стани, що супроводжуються кетонемією, нещасні випадки, травми.	2
	02		ФІЗІОЛОГІЯ ТА ПАТОЛОГІЯ ПЕРІОДУ НОВОНАРОДЖЕНОСТІ	
2.		02.35	Основні накази та протоколи МОЗ України з надання допомоги новонародженим. Перинатальні центри.	2
3.		02.20	Інфекції шкіри новонароджених	2
	04		ХАРЧУВАННЯ ЗДОРОВИХ І ХВОРИХ ДІТЕЙ	
4.		04.02.	Раціональне вигодовування дітей першого року життя, принципи організації виключно грудного, доповненого та штучного вигодовування. Методи розрахунку добового об'єму їжі та режиму харчування	2
	06		ХВОРОБИ ОРГАНІВ ДИХАННЯ	
5.		06.03.	Гострі респіраторні інфекції верхніх дихальних шляхів	2
6.		06.05.	Бронхіти. Вікові особливості перебігу, діагностики та лікування	2
7.		06.06.	Обструктивний бронхіт, Диференційна діагностика обструктивного синдрому	2
8.		06.07.	Гострий бронхіоліт	2
9.		06.08.	Пневмонія, сучасна етіологічна структура, патогенез, клініка, лікування. Негоспітальна пневмонія. Госпітальна (нозокоміальна) пневмонія.	2
10.		06.11.	Муковісцидоз, сучасні принципи діагностики, лікування, реабілітації	2
	07		АЛЕРГОЛОГІЧНІ ХВОРОБИ	
11.		07.03.	Алергійний риніт. Полінози	2
12.		07.05.	Кропив'янка. Токсико-алергічні реакції	2
	08		ХВОРОБИ СИСТЕМИ КРОВООБІГУ	
13.		08.02.	Функціональні методи дослідження серцево-судинної системи. Електрокардіографія. Ехокардіографія. Доплеркардіографія. Холтеровське моніторування ЕКГ та АТ. Проби з фізичним навантаженням	2
14.		08.05.- 08.07.	Міокардит. Ендокардит. Перикардит	2

15.		08.11.	Порушення серцевого ритму і провідності	2
16.		08.12.	Серцева недостатність у дітей, принципи терапії	2
	09		СИСТЕМНІ ХВОРОБИ СПОЛУЧНОЇ ТКАНИНИ. ЗАПАЛЬНІ ПОЛІАРТРОПАТІЇ	
17.		09.07.	Системні васкуліти у дітей.	2
	20		МЕДИЧНА ГЕНЕТИКА	
18.		20.02.	Спадковість і патологія. Принципи діагностики та лікування спадкових захворювань. Скринінг-діагностика спадкових та інших захворювань у дітей	2
			ВСЬОГО	36 год

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЗАНЯТЬ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ для інтернів 1-ого року навчання зі спеціальності «ЗАГАЛЬНА ПРАКТИКА – СІМЕЙНА МЕДИЦИНА»

№ п/п	Код курсу	Код теми	Тема практичних	К-ть годин
	01		ОРГАНІЗАЦІЯ ПЕДІАТРИЧНОЇ ДОПОМОГИ В УКРАЇНІ	
1.		01.09.	Організація лікувально-профілактичної допомоги новонародженим. Антенатальний профілактичний патронаж. Лікарський контроль за станом здоров'я новонароджених. Диспансерний нагляд новонароджених, що народилися з малою масою тіла	2
	02		ФІЗІОЛОГІЯ ТА ПАТОЛОГІЯ ПЕРІОДУ НОВОНАРОДЖЕНОСТІ	
2.		02.05.	Вигодовування доношеної та недоношеної дитини. Принципи успішного грудного вигодовування.	2
	03		ФІЗІОЛОГІЯ ДИТИНИ ТА РУБІЖНІ СТАНИ	
3.		03.01.	Особливості фізичного та нервово-психічного розвитку дітей раннього та старшого віку	2
4.		03.09.	Спазмофілія та її диференційна діагностика з іншими судомними синдромами	2
5.		03.11.	Гіпо- та гіпервітамінози у дітей. Мікроелементозні порушення у дітей	2
	04		ХАРЧУВАННЯ ЗДОРОВИХ І ХВОРИХ ДІТЕЙ	
6.		04.04.	Харчування здорових дітей старших одного року: від 1 до 3 років, дошкільного та шкільного віку	2
	05		КЛІНІЧНА ІМУНОЛОГІЯ	
7.		05.05.	ВІЛ-інфекція у дітей	2
	06		ХВОРОБИ ОРГАНІВ ДИХАННЯ	
8.		06.01.	Семіотика захворювань органів дихання	2
9.		06.17.	Реабілітація хворих з хронічною бронхо-легеневою патологією. Показання для направлення хворих на консультацію до лікаря-пульмонолога та торакального хірурга	2
10.		06.14.	Хронічні хвороби мигдаликів, аденоїдів і пов'язані з ним захворювання в пульмонології	2
	08		ХВОРОБИ СИСТЕМИ КРОВООБІГУ	
11.		08.10.	Принципи вторинної профілактики та реабілітації при гострій ревматичній лихоманці	2
12.		08.16	Показання для направлення хворих на консультацію до лікаря-кардіолога та кардіохірурга	2
	09		СИСТЕМНІ ХВОРОБИ СПОЛУЧНОЇ ТКАНИНИ. ЗАПАЛЬНІ ПОЛІАРТРОПАТІЇ	
13.		09.03.	Реактивні артрити у дітей.	2
14.		09.05. 09.06.	Склеродермія Системний червоний вовчак	2
			ВСЬОГО	28 год

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНІ ЗАВДАННЯ

Згідно з вимогами кваліфікаційної характеристики лікар-інтерн, наприкінці курсу навчання:

повинен знати:

- принципи організації лікувально-профілактичної допомоги дітям та підліткам, загальні питання роботи стаціонарно-поліклінічних, дошкільних закладів і шкіл; принципи організації стаціонару на дому;
- основні державні та відомчі документи, якими користується педіатрична служба в своїй діяльності;
- питання асептики та антисептики, основні документи, які регламентують заходи з підтримання санітарно-епідеміологічного режиму у профільних відділеннях;
- основи протиепідемічних заходів у випадку виникнення осередку інфекцій;
- принципи диспансеризації здорових та хворих дітей;
- основні питання фізіології, анатомії дитини та вікові їх особливості; рубіжні стани;
- вікові параметри психоемоційного, фізичного та статевого розвитку дитини та підлітків;
- константи гомеостазу, їх вікові особливості, порушення та корекція;
- принципи та правила раціонального харчування здорових та хворих дітей різного віку;
- принципи імунопрофілактики інфекційних захворювань у дітей; календар профілактичних щеплень, показання та протипоказання до їх проведення;
- клінічну симптоматику захворювань дитячого віку, особливості їх перебігу;
- клінічну симптоматику порушень свідомості;
- алгоритм диференційної діагностики гострих станів при патології грудної та черевної порожнини; алгоритм надання первинної догоспітальної допомоги та визначення напрямку госпіталізації;
- основні методи інструментальної і лабораторної діагностики; їх трактовку, показання та протипоказання щодо їх застосування;
- основи фармакотерапії в педіатрії;
- сучасні методи лікування основних соматичних, інфекційних та інших передбачених програмою захворювань;
- організацію та проведення інтенсивної терапії, реанімації на різних етапах педіатричної допомоги;
- основи немедикаментозних методів лікування соматичної патології (лікувальної фізкультури, масажу, фізіотерапії, санаторно-курортного лікування);
- заходи реабілітаційного та санаторно-курортного лікування;
- особливості роботи лікаря-педіатра за надзвичайних обставин (техногенні катастрофи, стихійні лиха, у воєнний час);
- питання гігієнічного виховання дітей;
- питання етики, деонтології.

повинен вміти:

- зібрати повний анамнез життя й хвороби дитини;
- оцінити фізичний, нервово-психічний та статевий розвиток дитини та підлітка;
- провести цілеспрямоване клінічне обстеження дитини по органам та системам;
- провести диференційну діагностику захворювання зі схожими патологічними станами;
- провести огляд дитини в несвідомому стані; оцінити ступінь порушення свідомості;
- визначити ступінь важкості загального стану дитини: оцінити ознаки серцевої, судинної, дихальної, ниркової, надниркової, печінкової недостатності, наявність менінгеального симптомокомплексу;
- визначити необхідний обсяг лікування й тактику ведення хворого залежно від конкретної клінічної ситуації;
- визначити показання до госпіталізації за профілем та організувати її;
- оцінити стан дитини перед проведенням щепленням та в ранньому післявакцинальному періоді;
- оцінити стан новонародженої дитини при народженні;
- визначити гестаційний вік, морфо-функціональну зрілість новонародженої дитини;
- оцінити рефлекси новонароджених;
- провести первинний контакт «шкіра до шкіри» новонародженого та матері в пологовій залі;
- прикласти дитину до грудей матері у пологовій залі та організувати ранній початок грудного вигодовування;
- доглядати за пупковим залишком та пупковою ранкою;
- розрахувати склад, об'єм та режим раціонального харчування для дітей першого року життя з урахуванням виду вигодовування;
- вміти користуватися необхідною медичною апаратурою й інструментарієм (апаратом для вимірювання артеріального тиску, інгалятором, електровідсмоктувачем, пульсоксиметром, електрокардіографом та інше);

- оцінити результати лабораторних (загальних, біохімічних, імунологічних), інструментальних (ЕКГ, рентгенологічних, спірографічних, ультразвукових та інших) методів досліджень;
- поставити шлунковий зонд, провести промивання шлунку;
- розрахувати об'єм та режим зондового харчування;
- провести очисну та лікувальну клізму;
- провести венепункцію та налагодити інфузійну терапію;
- надати первинну реанімаційну допомогу;
- надати допомогу хворим при невідкладних станах: синдром гострої дихальної недостатності; синдром серцевої недостатності; синдром судинної недостатності; пароксизмальна тахікардія, синдром дегідратації, синдром інфекційно-токсичного шоку, синдром гострої надниркової недостатності, гостра менінгококцемія, гостра ниркова та печінкова недостатність, гострий алергічний синдром, коматозні стани, стани, що супроводжуються кетонемією, судоми, опіки, утоплення, електротравма, укуси комах, гострі отруєння, гостра затримка сечі;
- визначити необхідну дозу антидифтерійної сироватки при різних формах дифтерії;
- зупинити зовнішню кровотечу; надати догоспітальну допомогу при внутрішніх кровотечах; визначити об'єм втрати крові при гострих кровотечах та вирішити питання про характер та об'єм замісної терапії;
- визначити групу крові, провести пробу на індивідуальну сумісність; діагностувати ускладнення при переливанні крові та кровозамінних розчинів, застосувати заходи боротьби з ними;
- провести ранню діагностику дисплазії кульшових суглобів та природженого звиху стегна;
- провести первинну обробку рани та накладити різні види пов'язок;
- надати первинну допомогу при травмах, переломах кісток; вміти провести іммобілізацію кінцівок та хребта.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Бережний В.В., Марушко Т.В., Марушко Ю.В. Клінічна ревматологія дитячого віку. - Черкаси: Видавець Чабаненко Ю, 2009. – 192 с.
2. Гипоксическая-ишемическая энцефалопатия новорожденных / А.Б.Пальчик, Н.П.Шабалов.-2-е изд., испр. и доп.-М.: МЕДпресс-информ.- 2009.-256 с.
3. Зильбер Э.К Неотложная пульмонология. - М.: Издательская группа «ГЭОТАР – Медиа», 2009. – 258 с.
4. Майданник В.Г., Корнейчук В.В. и др. Заболевания кишечника у детей. – Киев, 2009. – 487 с.
5. Майданник В.Г., Корнейчук В.В. и др. Заболевания гепатобилиарной системы и поджелудочной железы у детей. – Киев, 2009. – 407 с.
6. Неврология недоношенных детей /А.Д.Пальчик, Л.А.Федорова, А.Е.Понятишин.-М.: МЕДпресс-информ.- 2010.-352 с.
7. Педіатрія. Підручник для студентів вищих медичних навчальних закладів/ За ред. проф. О.В.Тяжкої /вид.3.-Вінниця: Нова книга.- 2009.-1136с.
8. Хаким А, Клуни Г., Хак И. Справочник по ревматологии /перевод с англ. Проф. О.М. Лесняк. - М.: Издательская группа «ГЭОТАР – Медиа», 2010. – 555 с.
9. Сахарный диабет: от ребенка до взрослого / А.С. Сенаторова, Ю.И. Караченцев, Н.А. Кравчун и др. – Харьков: Изд-во ХНМУ, 2009. – 260 с.
10. Сенаторова А.С., Рига Е.А., Макеева Н.И., Водяницкая С.В., Муратов Г.Р. Особенности оральной регидратации и инфузионной терапии у новорожденных и детей раннего возраста. Харьков, ХНМУ, 2009 год.
11. Сенаторова А.С. Сложный пациент в педиатрии Харьков: Новое слово,2012.-384 с.
12. Чайченко Т.В. Метаболический синдром у детей .Методические рекомендации для врачей.Харьков: Мединформ патент,2013.-29 с.
13. Очерки клинической эндокринологии; под ред. Ю.И. Караченцева, А.В. Казакова, А.С. Сенаторовой и др. – Х.:2011. – 608 с.
14. Вторичные кардиомиопатии у детей / А.С. Сенаторова, А.Д. Бойченко, Н.Р. Бужинская; под ред. А.С. Сенаторовой. – Х.: Новое слово, 2011. – 344 с.
15. Сенаторова Г.С., Завгородній І.В., Рига О.О., Сенаторова А.В. Збереження здоров'я недоношеної дитини. Клініко-гігієнічний моніторинг. Х.: Раритети України, 2012. – 101 с.
16. Хвороби системи крові у дітей. Сенаторова Г.С., Ніколаєва О.В., Макеева Н.І. Гриф МОН України, 2012 - 57 с.
17. Хвороби ендокринної системи у дітей. Сенаторова Г.С., Чайченко Т.В., Тельнова Л.Г., Гриф МОН України, 2012 - 61 с.
18. Педіатрія. За ред. проф. Тяжкої О.В. – Вінниця: Нова Книга, 2006.- 1096 с.
19. Сміян І.С. Лекції з педіатрії.-Тернопіль: Підручники посібники,2006.-768 с.
20. Детское питание / Под ред. В. А. Тутельяна, И. Я. Коня. – М., МИА, 2009. – 952 с.
21. Белоусов Ю.В. Актуальные вопросы педиатрической гастроэнтерологии (сборник статей 2007-2011 гг.). / Ю.В.Белоусов. – К.: 2012. – 591с.
22. Белоусов Ю.В. Заболевания печени, желчного пузыря и желчевыводящих путей у детей (расширенные протокольные характеристики): учеб. пособ. / Ю.В.Белоусов. – Харьков: Факт, 2012. – 126с.
23. Белоусова О.Ю. Синдром мальабсорбції у дітей: навч. посіб. / О.Ю.Белоусова. – Х.: Факт, 2012. – 300с.
24. Захворювання органів травлення у дітей (стандарти діагностики та лікування): навч.посіб. / Ю.В. Белоусов, О.Ю. Белоусова, Л.Г.Волошина, Н.В. Павленко, І.Г.Солодовниченко, О.М.Бабаджян, О.В.Шутова, О.Б.Ганзій – [3-те вид., переробл. і доповн.]. – Х.: Факт, 2010. – 143с.
25. Компендиум 2012 – лекарственные препараты / Под ред. В.Н. Коваленко, А.П. Викторова. – К.: МОРИОН, 2012. – 2224
26. Тестові питання за фахом «Дитяча гастроентерологія» Белоусов Ю.В., Белоусова О.Ю. та ін. Київ. Видавець ЕксОб. – 2010. – 184с.
27. Харчування дітей раннього віку: теорія і практика/С.Няньковський, Д.Добрянський, Ю.Марушко, О.Івахненко, О.Шадрин. /Навчальний посібник . – Львів: Ліга –Прес, 2009.-288 с.
28. Шабалов Н.П. Детские болезни. - 5-е изд., перераб. и доп. - С-Пб, 2004.
29. Нефрологія. Посібник / За ред. Л.А. Пирогоа. - К., 2008. - 112с.
30. Настанова з кардіології / За ред. В.М. Коваленка. — К.: МОРИОН, 2009. - 1368 с.
31. Казимирко В.К., Коваленко В.Н. Ревматология. Учебное пособие - Донецк, 2009. - 626с.
32. Вибрані питання кардіології для сімейних лікарів: Навчальний посібник /За ред. С.Х.Заремби. - К., 2010. – 342 с.
33. Накази МОЗ України:
 - Наказ МОЗ України № 434 від 29.11.2002 "Про удосконалення амбулаторно-поліклінічної допомоги дітям в Україні".
 - Протоколи лікування дітей за спеціальністю “Дитяча урологія»// Наказ МОЗ України №624 від 29.12.2003

- Клінічний протокол антиретровірусної терапії ВІЛ-інфекції у дітей // Наказ МОЗ України №580 від 12.12.2003.
- Клінічний протокол антиретровірусної терапії ВІЛ-інфекції у дорослих та підлітків // Наказ МОЗ України №580 від 12.12.2003.
- Протоколи діагностики та лікування інфекційних хвороб у дітей // Наказ МОЗ України № 354 від 09.07.2004
- Протоколи лікування дітей за спеціальністю «Дитяча імунологія» // Наказ МОЗ України № 355 від 09.07.2004
- Протоколи лікування дітей за спеціальністю “Дитяча нефрологія” // Наказ МОЗ України №436 від 31.08.2004.
- Протоколи надання медичної допомоги при невідкладних станах у дітей на шпитальному і до шпитальному етапах // Наказ МОЗ України № 437 від 31.08.2004 р
- Протоколи лікування дітей за спеціальністю «Педіатрія» // Наказ МОЗ України № 9 від 10.01.2005
- Протоколи надання медичної допомоги дітям за спеціальністю «Дитяча пульмонологія» // Наказ МОЗ України № 18 від 13.01.2005
- Протокол медичного догляду за здоровою новонародженою дитиною // Наказ МОЗ України № 152 від 04.04.2005
- Протоколи лікування дітей за спеціальністю «Дитяча кардіоревматологія» // Наказ МОЗ України №362 від 19.07.2005.
- Наказ МОЗ України № 432/496 від 30.08.2005 р. «Про удосконалення організації медичного обслуговування дітей у дошкільному навчальному закладі»
- Протоколи надання медичної допомоги дітям за спеціальністю «Дитяча гематологія» // Наказ МОЗ України № 364 від 20.07.2005
- Протоколи надання медичної допомоги дітям за спеціальністю “Дитяча алергологія” //Наказ МОЗ України №767 від 27.12.2005.
- Про порядок проведення профілактичних щеплень в Україні та контроль якості й обсягу медичних імунобіологічних препаратів//Наказ МОЗ України №48 від 03.02.2006.
- Наказ № 69 МОЗ України від 15.02.2006 «Про внесення змін і доповнень до наказу Міністерства охорони здоров'я України від 18.05.98 № 123 "Про затвердження Типового положення про будинок дитини»
- Клінічний протокол з лікування опортуністичних інфекцій та ВІЛ-асоційованих захворювань у ВІЛ-інфікованих та хворих на СНІД дітей. // Наказ МОЗ України №254 від 27.04.2006р
- Протоколи надання медичної допомоги дітям за спеціальністю «Дитяча ендокринологія» // Наказ МОЗ України №254 від 27.04.2006р.
- Протоколи надання неонатологічної допомоги дітям з жовтяницями новонароджених//Наказ МОЗ України №255 від 27.04.2006.
- Наказ МОЗ України №540 від 04.08.2006 «Про затвердження принципів грудного вигодовування, критеріїв та порядку оцінки закладу охорони здоров'я на відповідність статусу "Лікарня, доброзичлива до дитини»
- Протокол медичного догляду за новонародженою дитиною з малою масою тіла при народженні // Наказ МОЗ України №584 від 29.08.2006.
- Наказ № 597 МОЗ України від 06.09.2006 «Про затвердження методичних рекомендацій "Діагностика позалегенового туберкульозу у ВІЛ-інфікованих та хворих на СНІД»
- Клінічний протокол антиретровірусної терапії ВІЛ-інфекції у дорослих та підлітків // Наказ № 658 МОЗ України від 04.10.2006
- Протокол медичного догляду за новонародженою дитиною з перинатальною інфекцією // Наказ МОЗ України № 906 від 27.12.2006
- Наказ № 234 від 07.05.2007. «Про організацію профілактики внутрішньолікарняних інфекцій в акушерських стаціонарах».
- Клінічний протокол з первинної реанімації та післяреанімаційної допомоги новонародженим // Наказ № 312 МОЗ України від 08.06.2007.
- Клінічний протокол «Попередження передачі ВІЛ від матері до дитини» // Наказ № 716 від 14.11.2007
- Наказ МОЗ України №803 від 10.12.2007 "Про внесення змін до наказу МОЗ від 09.07.04 №354".
- Клінічний протокол медичного догляду за здоровою дитиною віком до 3 років // Наказ МОЗ України №149 від 20.03.2008
- Наказ МОЗ України № 242 від 12.05.2008 «Про затвердження стандартів санаторно-курортного лікування дітей з соматичною патологією»
- Наказ МОЗ України від 28.05.2008 №276 «Про затвердження клінічного Протоколу надання медичної допомоги хворим на поєднані захворювання - туберкульоз та ВІЛ-інфекцію»
- Наказ МОЗ України №479 від 20.08.2008 «Про затвердження Переліку захворювань, за наявності яких особа не може бути усиновлювачем»

- Протокол надання медичної допомоги новонародженій дитині з дихальними розладами // Наказ МОЗ України № 484 від 21.08.2008
- Протокол лікування дітей з інфекціями сечової системи і туболоінтерстиціальним нефритом // Наказ МОЗ України № 627 від 03.11.2008
- Протоколи лікування дітей з ендокринними захворюваннями // Наказ МОЗ України № 55 від 03.02.2009
- Клінічний протокол з діагностики та лікування краснухи у дітей // Наказ МОЗ України № 382 від 02.06.2009
- Клінічні протоколи санаторно-курортного лікування дітей в санаторно-курортних закладах України // Наказ МОЗ України № 364 від 28.05.2009
- Протокол лікування менінгококемії у дітей // Наказ МОЗ України № 737 від 12.10.2009 «Про внесення змін до наказу МОЗ від 09.07.04 № 354»
- Наказ МОЗ України № 382 від 02.06.2009 р «Про затвердження Тимчасових стандартів надання медичної допомоги підліткам та молоді»
- Наказ МОЗ України та міністерства освіти і науки України від 20.07.2009 N 518/674 «Про забезпечення медико-педагогічного контролю за фізичним вихованням учнів у загальноосвітніх навчальних закладах»
- Наказ МОЗ України № 657 від 02.09.2009 «Про затвердження форм первинної облікової документації і форм звітності з туберкульозу та інструкцій щодо їх заповнення»
- Клінічний протокол діагностики та лікування у дітей пандемічного грипу, спричиненого вірусом (А Н1/Н1 Каліфорнія) // Наказ МОЗ України № 814 від 07.11.2009
- Наказ МОЗ України № 108 від 15.02.2010 р Про затвердження клінічних протоколів ("Програмно-цільове обслуговування дітей з розладами зі спектру аутизму" та "Програмно-цільове обслуговування дітей з гіперкінетичним розладом")
- Наказ МОЗ України № 289 від 01.04.2010 «Про внесення змін до наказу МОЗ України від 04.04.2005 №152»
- Протоколи діагностики та лікування захворювань органів травлення у дітей // Наказ МОЗ України № 438 від 26.05.2010
- Наказ МОЗ №617 від 23.07.2010 «Про внесення змін до наказу МОЗ від 20.07.2005 № 364 «Про затвердження протоколів надання медичної допомоги дітям за спеціальністю «Дитяча гематологія»
- Наказ МОЗ України №617 від 27.08.2010 «Про диспансеризацію населення»
- Наказ МОЗ України №682 від 16.08.2010 «Про удосконалення медичного обслуговування учнів загальноосвітніх навчальних закладів»
- Наказ МОЗ України №296 від 19.05.2011 «Про внесення змін до наказу МОЗ України №48 від 03.02.2006»
- Наказ МОЗ України № 59 від 29.01.2013 «Про затвердження уніфікованих клінічних протоколів медичної допомоги дітям із захворюваннями органів травлення».

Список літератури для додаткової програми семінару «Протидія насильству в сім'ї»

1. Бойко М.І., Панченко Л.В. Проблеми формування сексуальної культури в сучасному українському суспільстві // Андрология и сексуальная медицина. - № 1. – 2008. – 8-12 с.
2. Деморацкий В.А. Краткосрочные курсы психотерапии. – М.: Психотерапия, 2008. – 304 с.
3. Онишко Ю.В. Проблеми психіатричної допомоги жінкам – жертвам насильницьких дій // Архів психіатрії. - 2000. - №1-2(20-21). - С.7-9.
4. Рущенко І.П. Соціологія злочинності. - Харків, Видавництво Національного університету внутрішніх справ. - 2001.
5. Вагин І.О. Психологія зла. Практика рішення конфліктів. - СПб.: Питер, -2009. (Серія "Сам себе психолог")
6. Слабинский В.Ю. Семейная позитивная динамическая психотерапия. – СПб.: «Наука и техника», 2009. – 464 с.
7. Смит М. Тренинг уверенности в себе: Пер. с англ. - СПб.: ООО "Речь", - 2001.
8. Христенко В.Е. Психология жертвы. - Харьков: Консум. - 2001.

